

**VAST COMITE VAN TOEZICHT
OP DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN**

Nota nr. 2022.297

Informatiepositie van de inlichtingendiensten wat betreft de financiering door stichtingen of andere organisaties en inzake de invloed die Rusland uitoefent op 'politici' in België

Uitvoerige nota

23 december 2022

Inhoudsopgave

I. Inleiding	3
II. Context.....	4
II.1. Het verslag van de Amerikaanse inlichtingendiensten.....	4
II.2. Een gekende problematiek.....	5
II.3. Recente ontwikkelingen	8
III. Opvolging door de Belgische inlichtingendiensten	9
III.1. VSSE	10
III.2. ADIV	13
IV. Rol van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) in de beschreven problematiek	14
V. En wat met de inmenging door andere buitenlandse mogelijkheden?	14
VI. Conclusies	15
VII. Bijlage: Verslag van de Amerikaanse inlichtingendiensten (UNCLAS).....	16

I. Inleiding

Op 1 december 2022 richtte de Kamervoorzitster een schrijven aan het Vast Comité I dat op vrijdag 2 december helemaal op het einde van de dag werd ontvangen.

Dit schrijven luidde als volgt: *“Tijdens haar vergadering op 9 november 2022 maakte de Begeleidingscommissie zich zorgen over de informatie die in september van dit jaar is verschenen in de pers ¹ waarin wordt verwezen naar een gedeeltelijk gedeclassificeerd verslag van de Amerikaanse inlichtingendiensten. Uit dit verslag zou blijken dat Rusland sinds 2014 meer dan 300 miljoen dollar heimelijk zou hebben uitgegeven om invloed uit te oefenen op politici in meer dan 24 landen. Brussel wordt er beschreven als een draaischijf voor stichtingen en andere organisaties die extreemrechtse kandidaten ondersteunen. In dit stadium vraagt de commissie aan het Comité I om na te gaan hoe de diensten hebben gereageerd op deze informatie en haar binnen de maand een uitvoerige nota te bezorgen over de informatiepositie van de diensten met betrekking tot deze wijze van inmenging.”*

Uit de analyse van het dossier bij het Vast Comité I bleek dat de vraag van de Begeleidingscommissie meer bepaald focuste op de specifieke bedreiging van inmenging, i.e. de poging om met ongeoorloofde, bedrieglijke of clandestiene middelen beslissingsprocessen te beïnvloeden (artikel 8 van de wet van 30 november 1998). In het kader van een vorig onderzoek ² had de VSSE al vermeld dat het vaak ongelooflijk ingewikkeld is om zich een beeld te vormen van een bedreiging van inmenging daar het onvermijdelijk moeilijk is om het onderscheid te maken tussen inmenging en aanvaardbare activiteiten van beïnvloeding of *lobbying*.

Voorts bleek dat de term ‘politicus’ niet alleen betrekking moest hebben op de verkozen politieke mandatarissen, maar ook kon verwijzen naar natuurlijke personen, leden van rechtspersonen, feitelijke verenigingen en andere invloedsgroepen die geen politiek mandaat bekleden maar bijvoorbeeld een sleutelpositie binnen een partij bekleden.

Aldus werd, in dit kader, al op 6 december 2022 een brief verstuurd naar de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Na het doel van de vraag van de Begeleidingscommissie te hebben toegelicht, legde het Comité aan de diensten vijftien vragen voor.

Op diezelfde 6 december werd er ook een brief verstuurd naar het CFI waarbij het Comité vroeg om op de hoogte te worden gesteld van de informatie die deze Cel sinds 2014 heeft uitgewisseld met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in verband met natuurlijke personen die actief zijn in de politiek, mandatarissen, partijleiders en -leden, rechtspersonen, feitelijke verenigingen en andere invloedsgroepen die een impact kunnen hebben op de democratische werking van de Belgische samenleving.

---

¹ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-62897570>; <https://www.echo.be/economie-politique/international/general/la-russie-a-verse-300-millions-de-dollars-pour-influencer-des-elections-etrangeres/10413572.html>

² VAST COMITE I, Toezichtonderzoek naar de opvolging door de inlichtingendiensten van filosofische organisaties met politieke bedoelingen die strijdig zijn met de democratische orde, september 2022.

II. Context

II.1. HET VERSLAG VAN DE AMERIKAANSE INLICHTINGDIENSTEN

Op 13 september 2022 werd een gedeclassificeerd uittreksel uit een verslag van de Amerikaanse inlichtingendiensten gepubliceerd dat heel wat aandacht zou krijgen in de internationale pers.³

Het uittreksel uit dat Amerikaanse verslag, waarvan het Vast Comité I een kopie heeft ontvangen van het kabinet van de minister van Buitenlandse Zaken en die als bijlage aan deze nota is gehecht, is vrij beknopt. Het telt drie pagina's en geen enkel land, geen enkele politieke figuur of geen enkele politieke partij wordt bij naam genoemd. Toch maakt het gewag van een op zijn minst opvallende raming: Volgens de Amerikaanse inlichtingendiensten *"Russia has covertly transferred over \$300 million, and planned to covertly transfer at least hundreds of million more, to foreign political parties, officials, and politicians in more than two dozen countries and across four continents since 2014"*.⁴

Nog steeds volgens de Amerikaanse inlichtingendiensten bestaat het doel van het Kremlin erin democratieën te verzwakken en politieke bewegingen te versterken die worden geacht "op één lijn te staan" met de Russische belangen.

Uit het verslag blijkt ook nog dat de Russische betalingen gewoonlijk worden verricht door leden van de inlichtingendiensten maar ook door Russische oligarchen (meer bepaald Yevgeny Prigozhin en Aleksandr Babakov). Er worden verschillende soorten betaalmiddelen gebruikt (cash geld, cryptomunten, ...). De financiële verrichtingen verlopen via tussenpersonen (*think tanks*, stichtingen, criminele groepen, ...) en de middelen van de Russische ambassades worden vaak aangewend ter ondersteuning van deze handelwijzen.

De Amerikaanse diensten maken voorts gewag van meerdere situaties waarin dit soort procedés werd toegepast (zonder de betrokken landen bij naam te noemen). Zo is er sprake van een Aziatisch land waar de Russische ambassadeur miljoenen dollar cash geld heeft gegeven aan een kandidaat bij de presidentsverkiezingen. In het verslag staat ook dat *"in several European countries, Russia has in recent years used false contracts and shell companies to fund particular political parties"*. En ook nog: *"Russia had relied on state-owned enterprises and large firms to move funds covertly accross a number of regions including Central America, Asia, The Middle East and North africa, and on think tanks and foundations that are especially active accross Europe"*. Vervolgens verwijzen de Amerikaanse diensten naar een recent voorbeeld, dat van vorig jaar dateert, waarbij een Russische oligarch heeft gepoogd pro-Russische *think tanks* in Europa te gebruiken om extreemrechtse nationalistische partijen te ondersteunen.

Ter afsluiting van dit verslag stellen de diensten tot slot een lijst op van negen maatregelen die moeten toelaten de capaciteit van Rusland om dit soort geheime betalingen te verrichten te verminderen.⁵ Aan buitenlandse regeringen wordt gevraagd om die maatregelen over te nemen of

³ Meer bepaald: *"Russia Secretly Gave \$300 Million to Political Parties and Officials Worldwide, U.S. Says"*, The New York Times, 13 september 2022; *"Russia has spent \$300m since 2014 to influence foreign officials, US says"*, The Guardian, 13 september 2022; *"Russia spent \$300 million secretly interfering in foreign politics, U.S. says"*, NBC News, 14 september 2022; *"Russia has spent over \$300 million on influencing foreign elections since 2014, US officials say"*, CNN, 13 september 2022; *"Russie : 300 millions de dollars pour influencer des élections étrangères"*, Le point, 13 september 2022; *"La Russie a financé des partis étrangers pour 300 millions de dollars depuis 2014"*, La Libre Belgique, 13 september 2022.

⁴ Bovendien gaan de inlichtingendiensten ervan uit dat er veel hogere bedragen zijn doorgegeven en dat meer landen betrokken zijn, zonder in dit opzicht echter over bewijselementen te beschikken.

⁵ Namelijk: sancties, reisverboden, bekendmaking van de betrokken individuen, informatie-uitwisseling tussen democratische landen, screening van buitenlandse investeringen, versterking van de controle op de financiering van verkiezingscampagnes,

te versterken om niet alleen Russische inmenging te bestrijden, maar ook de inmenging door andere buitenlandse mogendheden die hun toevlucht nemen tot dezelfde handelwijzen: *“The United States encourages your government to pursue these mitigation measures to guard against covert political financing, not just by Russia, but also by China and other countries imitating this behavior.”*

In het verslag wordt er dus niet bepaald verwezen naar Brussel, België of enig ander land.

Anderzijds wordt in persartikels met betrekking tot dit verslag verwezen naar anonieme commentaren van hooggeplaatste Amerikanen die zelf wel meer informatie in dit verband verstrekken. Aldus onthult de pers dat deze financieringen meer bepaald betrekking hebben op politieke partijen en kandidaten in Albanië, Montenegro, Bosnië-Herzegovina, Madagaskar en Ecuador.⁶ In verband met Brussel verwijst de pers naar het commentaar van een anonieme bron die wordt geciteerd door het persagentschap Agence France Presse (AFP) en die verklaart: *“the Kremlin had used Brussels as a hub for foundations and other fronts that back far-right candidates. Fictitious companies were said to be used to fund European parties and to buy influence elsewhere”*.⁷

II.2. EEN GEKENDE PROBLEMATIEK

De in het verslag beschreven problematiek van Russische inmenging is niet nieuw en krijgt sinds vele jaren heel wat aandacht.

Grotere aandacht ter gelegenheid van verkiezingen in het Westen

Sinds de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 2016 – waar inmenging door Rusland werd vastgesteld door de Amerikaanse inlichtingendiensten (meer bepaald door de selectieve verspreiding van informatie, propaganda-acties en pogingen om stemapparatuur te hacken)⁸ – is de Russische inmenging in verkiezingsprocessen een reden voor ongerustheid in vele Europese landen en meerdere verkiezingen blijken overigens te zijn beïnvloed door het Kremlin.

Meer bepaald ter gelegenheid van het referendum over de brexit in 2016 blijft de vraag of er pogingen tot Russische inmenging zijn ondernomen, onbeantwoord. Het rapport van het *Intelligence and Security Committee of Parliament* (ISC) kwam tot het besluit dat de Britse regering en de Britse inlichtingendiensten in verband hiermee geen passende evaluatie hadden gemaakt.⁹

In 2017 waren de Franse presidentsverkiezingen het mikpunt van cyberaanvallen, waarbij meer bepaald informatie werd gelekt en leugens werden verspreid in verband met kandidaat Emmanuel Macron. Deskundigen zijn het niet eens over de vraag wie voor deze aanval verantwoordelijk is;

---

versterking van de regels voor registratie van buitenlandse agenten, versterking van de maatregelen ter bestrijding van het witwassen van geld en uitwijzing van officieren van de Russische inlichtingendiensten die betrokken zijn bij dit type operaties.

⁶ *“Rusland gaf miljoenen uit aan beïnvloeding politici”*, De Tijd, 14 september 2022; *“Comment la Russie a pesé sur des élections étrangères à coups de millions de dollars”*, L'Express, 14 september 2022.

⁷ *“Russia covertly spent \$300m to meddle abroad – US”*, BBC news, 14 september 2022; *“Comment la Russie a pesé sur des élections étrangères à coups de millions de dollars”*, L'Express, 14 september 2022.

⁸ SELECT COMMITTEE ON INTELLIGENCE UNITED STATES SENATE, Report *“Russian Active campaigns and interference in the 2016 U.S. Election”*, July 2020: [Publications | Intelligence Committee \(senate.gov\)](#); NAVO, *“L'ingérence de la Russie dans les élections des pays de l'Alliance”*, Rapport van de Commissie voor wetenschap en technologie (Algemeen rapporteur: Susan Davis), november 2018, [Rapport général STC 2018 \(nato-pa.int\)](#).

⁹ Intelligence and Security Committee of Parliament; Report *“Russia”*, 21 July 2020, [HC 632 – Intelligence and Security Committee of Parliament - Russia \(independent.gov.uk\)](#); *“Russia report reveals UK government failed to investigate Kremlin interference”*, The Guardian, 21 juli 2020.

volgens sommigen zou Rusland aan de basis kunnen liggen, anderen zijn dan weer van mening dat er onvoldoende bewijzen zijn om de daders te kunnen aanwijzen.¹⁰

In Nederland hebben de inlichtingendiensten het over risico's van pogingen tot beïnvloeding door Rusland bij de parlementsverkiezingen in 2017.¹¹

In Duitsland lanceerden de inlichtingendiensten in 2019 een onderzoek naar de vermoedelijke banden tussen Rusland en extreemrechtse milieus, daar de vrees bestond dat Rusland pogingen zou ondernemen om niet alleen de Europese verkiezingen maar ook de regionale verkiezingen van 2019 te beïnvloeden.¹²

In België vormt de bedreiging van inmenging in de Europese, federale en gewestelijke verkiezingen van mei 2019 een prioritair aandachtspunt voor de VSSE. Ook de ADIV stelt belang in deze problematiek en buigt zich over *“het fenomeen van cyberinmenging in verkiezingen”*.¹³ Overigens heeft het Vast Comité I in dit verband een toezichtonderzoek gevoerd op grond waarvan het kon vaststellen dat *“de twee inlichtingendiensten de nodige stappen hadden ondernomen om mogelijke bedreigingen ten aanzien van de Belgische en Europese verkiezingen van mei 2019 tegen te gaan. De diensten hadden tijdig de problematiek herkend en opgenomen; de risico's en bedreigingen onderzocht en in kaart gebracht; zich naar behoren georganiseerd; de nodige samenwerking met elkaar en met andere actoren tot stand gebracht; de Regering en andere stakeholders gesensibiliseerd en regelmatig op de hoogte gehouden, zodat zo nodig maatregelen hadden kunnen worden genomen.”*¹⁴ Op het einde van de verrichtingen hadden de diensten geen sporen van grootschalige activiteiten van inmenging aangetroffen ter gelegenheid van deze verkiezingen in België.¹⁵

Een commissie en een resolutie van het Europees Parlement

Meer bepaald als gevolg van deze vele gevallen van inmenging (of vermoedens van inmenging) in verkiezingsprocessen heeft het Europees Parlement in juni 2020 een bijzondere commissie opgericht inzake *buitenlandse inmenging in alle democratische processen in de Europese Unie, met inbegrip van desinformatie*. Deze commissie werd opgericht na de aanneming, in 2019, door het Europees Parlement van een resolutie over buitenlandse inmenging in verkiezingen en desinformatie in nationale en Europese democratische processen.¹⁶

Op het einde van haar anderhalf jaar durend mandaat en na een honderdtal specialisten te hebben geraadpleegd en vele hoorzittingen te hebben gehouden (meer bepaald over de financiering van

¹⁰ NAVO, *L'ingérence de la Russie dans les élections des pays de l'Alliance*, Rapport van de Commissie voor wetenschap en technologie (Algemeen rapporteur: Susan Davis), november 2018, [Rapport général STC 2018 \(nato-pa.int\)](#), p.9.

¹¹ *“Nederlandse geheime dienst: Russen beïnvloeden verkiezingen met nepnieuws”*, De Morgen, 4 april 2017.

¹² *“Ingérence russe : enquête en Allemagne sur les liens avec l'extrême droite”*, Le Figaro, 14 februari 2019; *“Européennes : Berlin « attentif » face au risque d'ingérence russe”*, Le Point, 13 mei 2019.

¹³ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2020*, pp.27-28. Wat betreft de bevoegdheid van de ADIV ter zake verklaarde het Comité: *“De bevoegdheid van de ADIV leek op het eerste zicht ter zake minder evident dan deze van de VSSE. De ADIV is immers in de eerste plaats een militaire inlichtingendienst die zich op militaire materies moet richten. Toch boog de ADIV zich over het fenomeen van cyberinmenging in verkiezingen, nu (sic) clandestiene beïnvloeding van politieke processen veelal een militaire oorsprong kent.”*

¹⁴ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2020*, pp.27-28.

¹⁵ VSSE, Jaarverslag 2019, p.22; VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2020*, pp.27-28.

¹⁶ Europees Parlement, Resolutie van 10 oktober 2019 over buitenlandse inmenging in verkiezingen en desinformatie in de nationale en Europese democratische processen (2019/2810(RSP)), [Aangenomen teksten - Buitenlandse inmenging in verkiezingen en desinformatie in nationale en Europese democratische processen - Donderdag 10 oktober 2019 \(europa.eu\)](#).

politieke partijen), diende de bijzondere commissie een voorstel van resolutie in bij het Parlement die op 9 maart 2022 werd aangenomen in plenaire zitting en ca. vijftig pagina's telt.¹⁷

In zijn resolutie wijdt het Europees Parlement, in de overwegingen, een specifiek deel aan de kwestie van de *"heimelijke financiering van politieke activiteiten door buitenlandse actoren en donateurs"*, waarin het bevindingen formuleert die overeenkomen met die in het Amerikaanse verslag: *"overwegende dat bijvoorbeeld Rusland, China en andere autoritaire regimes meer dan 300 miljoen USD naar 33 landen hebben gesluisd om zich te mengen in democratische processen, en dat ook andere actoren zoals Iran en Venezuela, uit het Midden-Oosten en uiterst rechts in de VS betrokken zijn geweest bij verkapte financiering; overwegende dat deze trend duidelijk versnelt; overwegende dat in de helft van deze gevallen het om acties van Rusland in Europa gaat; [...] Overwegende dat deze operaties extremistische, populistische en anti-Europese politieke partijen en bepaalde andere partijen en personen of bewegingen financieren die het verdiepen van de maatschappelijke versplintering en het ondermijnen van de legitimiteit van Europese en nationale overheden beogen; [...] Overwegende dat Rusland toenadering zoekt met partijen, personen en bewegingen om spelers binnen de EU-instellingen te gebruiken om Russische standpunten en proxyregeringen te legitimeren, te lobbyen voor verlichting van sancties en de gevolgen van internationaal isolement te verzachten"*.¹⁸

Op basis van een aantal vaststellingen waaruit blijkt hoe kwetsbaar de Europese Unie en haar lidstaten zijn (met o.a. de problematiek van de heimelijke financiering van politieke activiteiten zoals hierboven uiteengezet), neemt het Europees Parlement aanbevelingen aan om dit fenomeen te bestrijden. Het pleit voor een gemeenschappelijke strategie op Europees niveau, met de invoering van specifieke sancties en van preventieve maatregelen, zoals het verbod op buitenlandse financiering van Europese en nationale politieke partijen.

Eén dag na de aanneming van de resolutie besliste het Europees Parlement een nieuwe bijzondere commissie buitenlandse inmenging (INGE 2) in het leven te roepen die de opdracht krijgt de werkzaamheden voort te zetten.¹⁹ Deze commissie heeft haar werkzaamheden in mei 2022 opgestart en heeft een mandaat van één jaar.

7

Nederland: de Tweede Kamer vraagt om een onderzoek te openen naar Russische financiering

In februari 2022 vroeg de Tweede Kamer (het parlement in Nederland) om een onderzoek te openen met als doel na te gaan of politieke partijen, politieke figuren en belangenorganisaties in Nederland waren gefinancierd door Rusland. Daar de Algemene Rekenkamer niet bevoegd bleek te zijn om deze kwestie te behandelen, heeft het Parlement de zaak aanhangig gemaakt bij de Raad van State om klaarheid te scheppen over welke rechtsgrondslag nodig is om dit soort controles in de toekomst mogelijk te maken.²⁰

---

¹⁷ Europees Parlement, Resolutie van 9 maart 2022 over buitenlandse inmenging in alle democratische processen in de Europese Unie, met inbegrip van desinformatie (2020/2268(INI)), [TA \(europa.eu\)](#).

¹⁸ Meer bepaald de volgende politieke partijen worden geacht dicht bij het Kremlin te staan: de *Freiheitliche Partei Österreichs* in Oostenrijk, het *Rassemblement national* in Frankrijk en de *Lega Nord* in Italië, *Alternative für Deutschland* (AfD) in Duitsland, *Fidesz* en *Jobbik* in Hongarije, en de *Brexit Party* in Groot-Brittannië.

¹⁹ Europees Parlement, Besluit van 10 maart 2022 over de instelling, bevoegdheden, aantal leden en ambtstermijn van een Bijzondere Commissie buitenlandse inmenging in alle democratische processen in de Europese Unie, met inbegrip van desinformatie (INGE 2) (2022/2585 (RSO)), [TA \(europa.eu\)](#).

²⁰ "Kamer: onderzoek naar buitenlandse donaties politici moet in wet", Nederlandse Dagblad, 28 juni 2022; "Tweede Kamer wil onderzoek Russische geldstromen naar politieke partijen", Nos, 28 februari 2022; "Krijgen Vlaamse partijen geld uit Rusland? Open Vld wil het laten onderzoeken", De Morgen, 7 april 2022.

Een informatieverlag van de Belgische Senaat

Tijdens de plenaire zitting van 29 april 2022 trok de Senaat deze problematiek op zijn beurt naar zich toe en breidde hij ze wat uit, door te beslissen een *informatieverlag [op te stellen] ter bestrijding van de inmenging door buitenlandse mogendheden met het oog op het ondermijnen van de democratische rechtsstaat.*²¹

De opstellers van het verzoek maken gewag van meerdere gevallen van inmenging, inzonderheid vanuit Turkije, China en Rusland, waarmee België te maken heeft gekregen. Ze wijzen op de *“overigens ambivalente houding van bepaalde politieke partijen en instanties”* en rechtvaardigen de behoefte aan informatie om het land beter uit te rusten om het fenomeen te bestrijden: *“Een informatieverlag kan de verschillende gevaren en aandachtspunten waar onze veiligheidsdiensten en de respectieve overheden op moeten focussen oplijsten en vervolgens oplossingsgerichte aanbevelingen formuleren om tot een doeltreffend beleid te komen.”*²² Het aan de diensten van de Senaat gevraagde verslag heeft dus niet enkel betrekking op Russische inmenging maar ook op inmenging door andere buitenlandse mogendheden. Bovendien heeft het betrekking op alle procedés van inmenging, niet alleen op de heimelijke financiering van politieke partijen.

Dit verslag is vandaag nog niet voltooid.

II.3. RECENTE ONTWIKKELINGEN

In de Kamer hangende voorstellen

In een context waarin de pers in België verslag uitbrengt over de nauwe banden die sinds lang bestaan tussen het Kremlin en *Vlaams Belang*²³, worden er in de Kamer van Volksvertegenwoordigers meerdere initiatieven ingediend om te strijden tegen buitenlandse inmenging in de Belgische politiek.

Er zijn twee wetsvoorstellen ingediend, respectievelijk op 27 september 2022 door leden van *ECOLO-Groen* en van *Vooruit*²⁴ en op 10 november 2022 door leden van *CD&V*²⁵ (i.e. enkele dagen en enkele weken na de onthullingen van het Amerikaanse verslag in de pers), met als doel de buitenlandse financiering van politieke partijen te verbieden. Dit verbod wordt in beide teksten voorgesteld als een preventiemiddel ter bestrijding van buitenlandse inmenging.

²¹ Belgische Senaat, Verzoek tot het opstellen van een informatieverlag ter bestrijding van de inmenging door buitenlandse mogendheden met het oog op het ondermijnen van de democratische rechtsstaat, zitting 2021-2022, 22 april 2022, [7-344-1.indd \(senaat.be\)](#). Het verzoek werd ingediend door een twintigtal senatoren uit meerdere politieke families.

²² *Ibidem*.

²³ Meer bepaald: *“Hoe politici van het Vlaams Belang al twintig jaar naar de pijpen van het Kremlin dansen”*, Humo, 31 oktober 2022; *“Waarom de Russische fractie binnen Vlaams Belang zich onoverwinnelijk acht”*, De Morgen, 7 november 2022; *“Les liens troubles entre le Vlaams Belang et Vladimir Poutine”*, La libre Belgique, 25 november 2022. In het verleden handelden verschillende persartikels al over de banden tussen *Vlaams Belang* en het Kremlin. Zie meer bepaald: *“Poetin heeft voet binnen bij Vlaams Belang”*, Het Laatste Nieuws, 22 mei 2019.

²⁴ Kamer van Volksvertegenwoordigers, Wetsvoorstel tot wijziging, teneinde de buitenlandse financiering van politieke partijen te verbieden, van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, Doc 55 2905/001, 27 september 2022.

²⁵ Kamer van Volksvertegenwoordigers, Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen teneinde giften door niet-Belgen en sponsoring door ondernemingen, feitelijke verenigingen en rechtspersonen die hun maatschappelijke zetel niet in België hebben, te verbieden, Doc 55 2997/001, 10 november 2022.

Eind november 2022 diende een lid van *Open VLD* ook een voorstel van resolutie in *betreffende het efficiënt en effectief bestrijden van de buitenlandse beïnvloeding en de ondermijning van onze democratie*, dat algemener betrekking heeft op de strijd tegen de inmenging door buitenlandse mogendheden in het Belgische politieke bestel.²⁶ Daarin wordt meer bepaald gevraagd dat de regering dringend een grondig onderzoek zou instellen naar het voorkomen van buitenlandse inmenging in België en de Kamer daarover zou informeren, maar ook dat ze oog zou hebben voor *“de kwetsbaarheid van politieke actoren, ambtenaren, universiteiten, denktanks en andere mogelijke organisaties, bewegingen of personen die voor buitenlandse inmenging kunnen worden geïdoleerd”*.

Oprichting van een parlementaire onderzoekscommissie in Frankrijk

Terwijl, in Frankrijk, de media regelmatig verslag uitbrengen over de relatie tussen Rusland en het *Rassemblement national* (ex-Front National) en uit recente onthullingen blijkt dat ook figuren aan de rechterkant van het spectrum betrokken zijn²⁷, hebben de gedeputeerden op 30 november 2022 het verzoek van het *Rassemblement national* (RN) goedgekeurd om een parlementaire onderzoekscommissie op te richten met betrekking tot de *“buitenlandse beïnvloedingsnetwerken”*; deze commissie kreeg de opdracht haar werkzaamheden af te ronden binnen een termijn van zes maanden.²⁸ Het doel van het RN bestaat erin *“een einde te maken aan de beschuldigingen aan het adres van de partij”*.²⁹

Vermoedens van inmenging in het Europees Parlement

Op 9 december 2022 vonden er in Brussel meerdere huiszoeken plaats in het kader van een grootschalig gerechtelijk onderzoek naar een vermoedelijke criminele organisatie die werd verdacht van inmenging in de politiek van de EU en van omkoping door een vreemde mogendheid. Er werden meerdere publieke figuren aangehouden, onder wie meer bepaald de ondervoorzitter in functie van het Europees Parlement, Eva Kaili, alsook Pier Antonio Panzeri, een voormalig Europees volksvertegenwoordiger.³⁰ Het lopende onderzoek, in opdracht van het federaal parket, zal moeten pogen de vermoedens van inmenging door Qatar en Marokko op te helderen.³¹

9

III. Opvolging door de Belgische inlichtingendiensten

Teneinde antwoord te geven op de vraag van de Begeleidingscommissie heeft het Comité vijftien vragen gesteld aan de beide inlichtingendiensten. Het doel bestond erin meer bepaald informatie in te winnen:

²⁶ Kamer van Volksvertegenwoordigers, Voorstel van resolutie betreffende het efficiënt en effectief bestrijden van de buitenlandse beïnvloeding en de ondermijning van onze democratie, DOC 55 3045/001, 30 november 2022.

²⁷ Meer bepaald: *“Une enquête journalistique révèle l’ingérence russe en France”*, Euroactiv, 28 oktober 2022; *“Julien Bayou a signalé à la justice le financement du RN par des sociétés russes”*, L’Obs, 9 november 2022. Op te merken valt dat de pers in het verleden al had geschreven over, inzonderheid, de lening die het gewezen Front National in 2014 had afgesloten bij een Russische bank. Zie meer bepaald: *“Présidentielle : ce qu’il faut savoir sur l’emprunt russe contracté par le FN de Marine Le Pen”*, Le Journal du Dimanche, 21 april 2022.

²⁸ *“Financements étrangers des partis : la commission d’enquête demandée par le RN validée”*, Ouest France, 30 november 2022.

²⁹ *“Liens entre le RN et la Russie : comment le parti de Marine Le Pen espère « purger » le sujet”*, L’Obs, 28 oktober 2022.

³⁰ Zie meer bepaald: *“Le Qatar soupçonné d’arroser de gazodollars le Parlement européen”*, 10 december 2022; *“Le Qatar soupçonné de vouloir se payer le Parlement européen”*, La Libre Belgique, 11 december 2022; *“WK Qatar : 16 huiszoeken in onderzoek naar corruptie in het Europees Parlement”*, Knack, 9 december 2022; *“Soupçons de corruption au Parlement européen : l’enquête s’accélère à Bruxelles”*, Le Monde, 12 december 2022; *“Les services secrets marocains suspectés d’ingérence”*, Le Soir, 15 december 2022.

³¹ Zie punt V *“En wat met de inmenging door andere buitenlandse mogendheden?”* in deze nota.

- Met betrekking tot de omstandigheden waarin de diensten kennis hadden genomen van het Amerikaanse verslag en over de acties die ze hadden ondernomen in een reactie op dat verslag;
- Met betrekking tot de pogingen van Russische inmenging in de Belgische politiek (doelwitten, handelwijzen, ...);
- Met betrekking tot de opvolging door de diensten van de bedreiging van inmenging die eventueel op het spoor wordt gekomen in België.

Het Comité heeft waardering voor het werk dat beide diensten bij hoogdringendheid hebben geleverd om antwoord te geven op deze vragen. Het vestigt ook de aandacht van de Begeleidingscommissie op het feit dat het Comité enkel gebruik maakt van de door de diensten verstrekte niet-geclassificeerde informatie. De diensten hebben ook een grote hoeveelheid geclassificeerde informatie toegezonden waarvan ze op dit ogenblik de declassificatie niet wensen. De door de diensten verstrekte antwoorden werden in het Nederlands opgesteld en vrij vertaald in de Franstalige versie van deze nota.

III.1. VSSE

Een inmenging die moeilijk te kwantificeren is

Wat de VSSE betreft valt Russische inmenging “moeilijk te kwantificeren”. De VSSE vult aan: *“Naar inschatting van onze dienst nam de Russische inmenging de laatste jaren toe. Deze waarschijnlijke tendens werd echter omgekeerd sinds de Russische inval in Oekraïne: individuen die voordien geen probleem zagen in banden met Rusland, wensen voor het overgrote deel niet langer met Rusland geassocieerd te worden.*

Er moet ook op gewezen worden dat de Russische middelen niet oneindig zijn, en dat België an sich slechts 1 (klein) land van vele is. Russische inmenging in België is daarom mogelijk niet altijd kostenefficiënt, vanuit Russisch oogpunt bekeken. Zo heeft onze dienst, in samenwerking met ADIV, proactief en reactief onderzoek gevoerd naar mogelijke Russische inmenging in de Belgische verkiezingen in 2019, waaruit bleek dat er geen noemenswaardige Russische inmenging kon worden vastgesteld.”

10

Modus operandi en doelwitten

Voor de VSSE gebruikt Rusland “een zogenaamde hybride strategie, die “hybride” is op twee punten:

- *Middelen en organisaties: het zijn niet altijd (en zelfs vaak niet) de Russische inlichtingendiensten die aan inmenging doen, maar ook andere organisaties en individuen. Zo kan gedacht worden aan de Russisch-Orthodoxe Kerk of Russische ngo's, en aan oligarchen en/of leden van de Doema, die op eigen initiatief handelen om zo dichter bij Russisch president POETIN te komen;*
- *Methodologie: inmenging gebeurt op verschillende manieren, zoals het werken met agenten (het gebruiken van personen om Russische boodschappen te verspreiden etc.), cyberoperaties (vb. de gekende troll farms) en media (desinformatie in Russische staatsmedia, etc.)”.*

De VSSE geeft ook aan dat de dienst onderzoek voert “naar inmenging volgens de wettelijke opdrachten van de dienst: d.i. het beschermen van de inwendige en de uitwendige veiligheid van de

staat. Het beschermen van ons Wetenschappelijke en Economische Potentieel (WEP) als taak van onze dienst komt minder voor in de onderzoeken naar inmenging.”³²

Wat betreft de inwendige veiligheid van de staat, stelt de VSSE dat “wordt reeds lang vastgesteld dat Rusland Belgische politieke middens viseert. Maar ook de publieke opinie en bepaalde media vormen een doel voor Russische desinformatie. Dit kan gezien worden als onderdeel van de Russische hybride activiteiten ter verzwakking van Europese (en - bij uitbreiding - Westerse) landen”.

Wat betreft de uitwendige veiligheid van de staat, volgt de VSSE “ook Russische inmenging in Europese politieke middens op, aangezien de Europese Unie haar hoofdkwartier in Brussel heeft. Ook inmenging m.b.t. de NAVO, eveneens met hoofdkwartier in België, wordt opgevolgd. Ook de mogelijke impact van Russische inmenging op de Belgische buitenlandse relaties vormt een onderdeel van onze onderzoeken”.

Aanpak door de dienst van bedreigingen voor de politieke wereld

Gevraagd naar de manier waarop de dienst omgaat met de bedreigingen voor de politieke wereld in brede zin, verwijst hij naar de nota over de politieke mandatarissen en verklaart hij: “De VSSE werkt momenteel aan een herziening en actualisatie van de dienstnota ‘politieke mandatarissen’. Daarbij wordt rekening gehouden met aanbevelingen van het Vast Comité I m.b.t. de scope van de term ‘politieke mandatarissen’”. De VSSE overweegt immers om “mandaten toe te voegen aan de definitie ‘politieke mandatarissen’ waarvoor een meldingsplicht geldt.”

Aanvullend stelde de VSSE dat “Sowieso worden activiteiten van de dienst die buiten de reikwijdte van deze dienstnota (huidig of toekomstig) vallen, die dus niet vallen onder een vaststaande definitie van politieke mandataris, behandeld zoals elke andere dreiging die bij onze dienst terecht komt. De VSSE werkt immers niet op politieke partijen of politieke mandatarissen, maar wel op dreigingen, ook als daar politieke partijen of mandatarissen in opduiken.

Er is bij de VSSE geen specifieke dienstnota met betrekking tot de dreiging inmenging maar wel in verband met het omgaan met politieke mandatarissen in documenten van de dienst.”

De VSSE specificeert evenwel dat “Naar aanleiding van het Scientology-incident begin 2013 werd in overleg met de toenmalige Minister van Justitie, de aanpak van politieke mandatarissen in de loop van 2013 herbekeken. Daaruit volgden twee dienstnota's. De ene dienstnota regelde hoe operationele medewerkers van de VSSE dienen om te gaan met informatie waar politieke mandatarissen in opduiken. De andere dienstnota regelde dezelfde problematiek voor analisten bij de VSSE en beschreef de procedure die diende toegepast te worden zodra een politieke mandataris gelinkt werd aan de totstandkoming van een dreiging zoals omschreven in de wetgeving van de inlichtingendiensten. Indien dus in het jaar 2014 informatie zou opgedoken zijn m.b.t. de financiering van een politiek mandataris, zou dat aanleiding geweest zijn tot uitvoering van deze dienstnota's politieke mandatarissen.

In 2017 wijzigde de procedure grondig. Voordien moest elke politieke mandataris die om welke reden dan ook in de documenten van de VSSE opdook, gemeld worden. Vanaf 2017 wordt dit beperkt tot politieke mandatarissen 'die opduiken bij het tot stand komen van een dreiging'. Van de wijziging in 2017 werd ook gebruik gemaakt om de term 'politieke mandatarissen' beter te definiëren en om de specifieke regels voor archivering van deze dossiers, af te schaffen. In 2017 werd ook beslist om een duidelijkere interne procedure tot stand te brengen en één dienstnota te maken voor zowel operationele medewerkers als analisten. De wijziging in 2017 behelsde ten slotte ook de meldingsprocedure zelf. Vanaf dan wordt niet enkel de Minister van Justitie, maar ook de Premier en het Vast Comité I steevast geïnformeerd indien politieke mandatarissen opduiken in documenten van de VSSE.

---

³² Ndr, Art. 7 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (W. I&V).

Op dit moment denken we [de VSSE] opnieuw na over de dienstnota 'politieke mandatarissen'. Vooreerst overwegen we om de scope te verbreden. Op die manier zouden meer mandatarissen vallen onder de definitie 'politieke mandatarissen'. Deze wijziging is deels geïnspireerd op aanbevelingen van het Vast Comité I naar aanleiding van het dossier Ihsane Haouach (die volgens de toen gehanteerde definitie niet als een politiek mandataris werd beschouwd). Daarnaast willen we [de VSSE] de toepassing concreter maken. Daar waar politieke mandatarissen eerder toevallig opduiken in dossiers die bijdragen tot de totstandkoming van een dreiging, willen we [de VSSE] de procedure loslaten. Maar daar waar er een bijdrage is van de politieke mandataris zelf aan de totstandkoming van de dreiging, willen we [de VSSE] de procedure nog actiever toepassen. In de voorliggende wijzigingen willen we [de VSSE] ook contacten die de dienst zou willen nemen met politieke mandatarissen, beter regelen. Ook daar stellen we [de VSSE] een concrete procedure voor die medewerkers dienen te hanteren bij contacten met politieke mandatarissen."

Informatiepositie

Volgens de VSSE bekwam de dienst "reeds een sterke informatiepositie betreffende Russische inmenging en heeft hier de laatste jaren aanzienlijk mensen en middelen voor ingezet, maar zicht op de effectieve financiering uit Rusland blijft een essentieel punt van onderzoek. In elk geval beschikt onze dienst [de VSSE] niet over concrete elementen die aantonen dat Belgische politieke partijen op een structurele wijze gefinancierd worden door buitenlandse mogendheden (Rusland dan wel andere mogendheden)."

Een aantal concrete cijfers

De VSSE heeft het Vast Comité I meegedeeld dat "sinds 2017 111 BIMs in deze thematiek [Russische inmenging] gelanceerd" werden.

Van 2014 tot heden :

- verstuurde de VSSE 422 berichten naar internationale partners betreffende Russische inmenging ;
- ontving de VSSE 5070 berichten van internationale partners betreffende Russische inmenging ;
- en verstuurde de VSSE 81 berichten naar federale en/of regionale autoriteiten betreffende Russische inmenging.

De VSSE heeft het Vast Comité I nog laten weten dat de dienst van 2014 tot heden "554 onderzoeksrapporten met betrekking tot Russische inmenging" geschreven heeft.

Samenwerking met ADIV

Met betrekking tot de samenwerking tussen de twee inlichtingendiensten, stelde de VSSE dat "De VSSE en de ADIV hebben periodieke ontmoetingen die variëren tussen maandelijks en tweemaandelijks. Tijdens deze ontmoetingen worden inlichtingen en inschattingen van de situatie uitgewisseld. Specifiek is er samengewerkt naar aanleiding van de verkiezingen van 2019 (Joint Investigation Team Verkiezingen). De taakverdeling tussen het opvolgen van de militaire dienst GRU (ADIV) en burgerlijke dienst SVR (VSSE) zorgt over het algemeen voor een vlotte samenwerking, maar het onderscheid tussen beiden is niet steeds eenvoudig te maken, vandaar dat er ook geregeld overleg plaatsvindt betreffende concrete dossiers."

Verstoringsstrategie

De VSSE stelde dat de voornaamste verstoringsstrategie van de VSSE ten aanzien van Russische heimelijke inmenging tweeledig is:

- *“Enerzijds is er een feitelijke verstoring van Russische inmengingsactoren. Een concreet recent voorbeeld hiervan is het “personae non gratae” verklaren van Russische diplomaten in maart 2022 ;*
- *Anderzijds verstoort de VSSE structureel Russische heimelijke beïnvloeding door het bewustzijn te verhogen bij enkele maatschappelijke sleutelspelers. De VSSE wil de weerbaarheid versterken tegen Russische inmenging. Dit zowel van de publieke opinie, als van politieke actoren in ons land en bij de Europese Unie. Concrete recente voorbeelden zijn de bewustmakingsbriefings voor Belgische politieke partijen n.a.v. de verkiezingen in 2019, een presentatie voor het INGE-comité³³ van het Europees parlement en de medewerking die de VSSE verleende aan de Pano-reportage van de VRT.”*

III.2. ADIV

Bevoegdheid

Hoewel, als *“leidende Belgische inlichtingenagentschap inzake spionage- en inmengingsdreigingen vanuit RUSLAND tegenover de Belgische militaire en buitenlandse belangen”* verduidelijkt de ADIV dat *“het opvolgen van geldstromen vanuit RUSLAND naar Belgische politieke partijen niet onze eerste prioriteit”* is. *Inlichtingen waarover wij in deze thematiek beschikken, volgen dus voornamelijk uit informatie die in de marge van andere onderzoeken vergaard werd.”*

Inmenging als een van de handelwijzen van Rusland om zijn buitenlandse politieke doelstellingen te verwezenlijken

De ADIV bevestigt dat inmenging een van de middelen is die Rusland gebruikt om zijn doelstellingen te verwezenlijken: Voor ADIV beschouwt Rusland *“alle middelen om haar buitenlandse politieke doelstellingen te bewerkstelligen als legitiem. Gewapend conflict, diplomatieke inspanningen, spionage, beïnvloeding of inmenging en psychologische oorlogvoering staan allemaal ten dienste van een coherent geheel: het behouden van het strategisch initiatief, het in stand houden van het Russische regime, en dit regime terugbrengen tot de status van wereldmacht”*.

Deze dienst verklaart ook nog: *“Wat inmenging betreft, zal RUSLAND gebruik maken van ontkenning, disinformatie(sic), en informatiemanipulatie. De Russische inlichtingendiensten zullen trachten de geloofwaardigheid van Westerse samenlevingen, hun regeringen, en hun waarden te eroderen door gerichte informatiecampagnes in deze samenlevingen en hun mediasfeer te introduceren. Dit kan variëren tot het overtuigen van individuen of organisaties om als spreekbuis voor Russische belangen te fungeren, het coöpteren van Russische mediakanalen, het coöpteren van zogenaamde onafhankelijke experts, georganiseerde troll-campagnes, tot het uitvergroten van bestaande problemen in de Belgische samenleving die de dysfuncties van het Westerse samenlevingsmodel moeten aantonen”*.

Bijzondere aandacht voor ‘extremistische’ partijen

De ADIV deelt mee dat ze beschikken over *“indicaties die erop wijzen dat de Russische inlichtingendiensten speciaal aandacht geven aan extremistische partijen waarvan zij inschatten dat zij op termijn een politieke koers kunnen afdwingen die gunstiger is voor RUSLAND. Met name partijen en individuen die de internationale liberale orde, die zich sinds de Tweede Wereldoorlog*

³³ Het Comité dat zich bezighoudt met de buitenlandse inmenging in de Europese democratische processen.

voltrekt, in vraag stellen, zijn ideologische bondgenoten van de Russische inlichtingendiensten. Anti-atlantisme en een afkeer van migratie zijn bij uitstek belangrijke kenmerken van deze doelwitten”.

IV. Rol van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) in de beschreven problematiek

De ADIV heeft het Comité meegedeeld dat er formele samenwerkingsafspraken tussen de CFI en de ADIV bestaan.

Ook voor de VSSE bestaat er “een structurele samenwerking met de CFI door middel van een liaisonofficier. Daarnaast is er tevens ad hoc samenwerking met de CFI betreffende Russische inmenging - en dan vooral de (mogelijke) financiering daarvan.”

Van haar kant verklaarde de CFI³⁴ dat indien er aan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten informatie is verstrekt over dossiers in verband met Russische financiering³⁵, uit de analyse van de Cel blijkt dat die financiering geen verband lijkt te houden met de financiering van natuurlijke personen die politiek actief zijn, mandatarissen, partijleiders en -leden, rechtspersonen, feitelijke verenigingen en andere invloedsgroepen die een impact kunnen hebben op de werking van de democratie. Op de datum van deze mededeling had de CFI van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten geen elementen gekregen die haar analyse tegenspreken.

V. En wat met de inmenging door andere buitenlandse mogendheden?

Volgens de VSSE komt de bedreiging van inmenging niet alleen uit Rusland: *“inmenging is zeker groter dan alleen het Russische luik. Landen als China, Marokko en Qatar ondernemen eveneens inmengingsactiviteiten die een bedreiging vormen voor de te beschermen belangen”.*

De VSSE verklaart ook: *“De VSSE merkt dat de assertieve houding van bepaalde landen op het vlak van spionage en inmenging zich de laatste jaren meer en meer laat voelen. Brussel is als een van de grootste diplomatieke hubs ter wereld sowieso een ideaal theater voor klassieke spionnenwerking. Deze klassieke bronnenwerking past vaak in een hybride strategie, waarbij bijvoorbeeld tevens sociale media, cyberaanvallen of desinformatie op een geconcentreerde wijze worden ingezet voor inmenging in de democratische processen of het aanwakkeren van polarisering tussen verschillende bevolkingsgroepen binnen de samenleving. België ontsnapt niet aan deze evolutie. Deze activiteiten beïnvloeden onze beslissingsprocessen, bedreigen het functioneren van onze democratische instellingen en brengen ons wetenschappelijk en economisch potentieel in gevaar. Er kan nogmaals worden vermeld dat aan Russische zijde niet alleen inlichtingendiensten aan inmenging doen, maar dat het - net zoals bij enkele andere landen, zoals China - een whole of government approach is.”*

³⁴ Wettelijke basis van de mededeling aan het CRI: Artikel 83, §1, van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten. De CFI vestigt de aandacht van het Vast Comité I ook op het feit dat hoewel haar aanblijven gericht zijn aan de gerechtelijke autoriteiten, de wet het delen van informatie met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten toestaat in het kader van de artikelen 81, §1, 4°, en 83, §2, 4°, nl. (nvdv) *“van de administratieve diensten van de Staat alle bijkomende inlichtingen opvragen die (zij) (...) nuttig acht voor de vervulling van (haar) opdracht”* en *“mededelingen (...) tussen de CFI en de Staatsveiligheid, de Algemene Dienst inlichting en veiligheid van de Krijgsmacht en het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, in het kader van de bestrijding van het radicaliseringsproces, van terrorisme, de financiering van terrorisme en de witwasverrichtingen die hiermee verband zouden kunnen houden (...).”*

³⁵ Dossier DV202908/4032, op 25/03/2022 toegezonden aan de VSSE, de ADIV en het OCAD; dossier DV202103/5493, op 08/09/2021 toegezonden aan de VSSE, de ADIV en het OCAD.

Als de vermoedens van inmenging door Qatar en Marokko in het Europees Parlement (aan het licht gekomen in het kader van het gerechtelijk onderzoek)³⁶ worden bevestigd, dan zou deze zaak daarvan overigens een flagrant voorbeeld zijn.

De inlichtingendiensten stellen dus ook belang in bedreigingen van inmenging door andere buitenlandse mogendheden. De pers onthult overigens dat het gerechtelijk onderzoek naar de vermoedens van corruptie en inmenging in het Europees Parlement van start was gegaan nadat de VSSE vanaf 2021 een inlichtingenonderzoek had gevoerd in samenwerking met andere Europese inlichtingendiensten³⁷; de minister van Justitie bevestigt dit ten overstaan van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.³⁸

VI. Conclusies

Het politieke leven in België - i.e. het Belgische maar ook het Europese politieke leven - kan het voorwerp uitmaken van pogingen tot inmenging door Rusland. De inlichtingendiensten zijn zich bewust van de bedreiging en volgen deze op vanuit verschillende invalshoeken (rekening gehouden met hun respectieve bevoegdheden).

De VSSE is van mening over een sterke informatiepositie te beschikken over Russische inmenging en geeft aan dat de dienst hiervoor aanzienlijke mensen en middelen heeft ingezet. Maar *“zicht op de effectieve financiering uit Rusland blijft een essentieel punt voor onderzoek. In elk geval beschikt onze dienst niet over concrete elementen die aantonen dat Belgische politieke partijen op een structurele wijze gefinancierd worden door buitenlandse mogendheden”* aldus de VSSE.

Volgens de VSSE komt de bedreiging van inmenging niet alleen uit Rusland. Ook andere buitenlandse mogendheden ondernemen dit soort acties die een bedreiging vormen; het gaat meer bepaald om Marokko, Qatar en China.

Met deze uitvoerige nota die werd opgesteld in antwoord op de zeer duidelijke vraag van de Kamervoorzitster op 1 december 2022 en rekening gehouden met de recente actualiteit, beveelt het Vast Comité I aan onverwijld een toezichtonderzoek op te starten om te bepalen of de Belgische inlichtingendiensten over voldoende (wettelijke en operationele) middelen beschikken om de bedreiging van inmenging door buitenlandse mogendheden via de financiering van politieke partijen, politieke instellingen of politieke figuren in België op het spoor te komen. De door de diensten overgemaakte geclassificeerde informatie zal bij deze gelegenheid behandeld worden.

Evenzo meent het Comité I, en het volgt daarmee wat beide inlichtingendiensten onderstrepen, dat de bedreiging van inmenging door Rusland, alsook door andere staten, in geen geval mag worden herleid tot een problematiek die enkel neerkomt op de financiering van ‘politici’.³⁹

Tot slot wijst het Comité erop dat de bedreiging van inmenging ook afkomstig kan zijn van private spelers die al dan niet op een of andere manier met een Staat verbonden zijn.

³⁶ Zie *“Vermoedens van inmenging in het Europees Parlement”* in punt II.3 *“Recente ontwikkelingen”* van deze nota.

³⁷ *“Comment la Sûreté de l’Etat a initié l’enquête anti-corruption sur le Parlement européen”*, Le soir, 14 december 2022; *“Staatsveiligheid vond eerder 700.000 euro bij spil corruptieschandaal”*, De Standaard, 15 december 2022.

³⁸ Commissie voor Justitie, 14 december 2022, p.40.

³⁹ Het Comité wijst er overigens op dat de Senaat een informatieverslag zal opstellen over deze bredere problematiek (zie *“II.2 Een gekende problematiek”*, p.8)

VII. Bijlage: Verslag van de Amerikaanse inlichtingendiensten (UNCLAS)

UNCLASSIFIED

- (U) As Russia wages war against Ukraine, it is imperative that democracies identify and counter covert Russian political influence in our societies and systems of governance. In countries around the world, the Kremlin and its proxies are seeking to fund political parties and candidates covertly.
- (U) For Russia, the benefits of 'covert political financing' are two-fold: to develop influence over benefiting individuals and parties, and to increase the likelihood that those parties perform well in elections. The hidden relationships between these parties and their Russian benefactors undermine the integrity of, and public faith in, democratic institutions.
- (U) To help expose and counter this threat to the integrity of democratic political processes, the U.S. Intelligence Community undertook a novel review of Russian covert political financing globally.
- (U) Based on the U.S. Intelligence Community's assessment, Russia has covertly transferred over \$300 million, and planned to covertly transfer at least hundreds of millions more, to foreign political parties, officials, and politicians in more than two dozen countries and across four continents since 2014. The U.S. Intelligence Community assesses that these are minimum figures, and that Russia likely has transferred additional funds covertly in cases that have gone undetected.
- (U) The Kremlin and its proxies have transferred these funds in an effort to shape foreign political environments in Moscow's favor. The U.S. Intelligence Community assesses that these dozens of countries represent a minimum number, and that Russia likely has covertly transferred funds in additional cases that have gone undetected.
- (U) The United States government will use official liaison channels with targeted countries to share still classified information about Russian activities targeting their political environments.
- (U) In its review, the U.S. Intelligence Community identified patterns of Russian behavior that may be of use to democratic governments. Senior Russian government officials and legislators support and on occasion direct covert political financing in foreign countries. Russian covert political financing schemes are executed by a range of actors including Russian security services, such as the Federal Security Service, and Russian oligarchs, such as Yevgeny Prigozhin and Aleksandr Babakov.

UNCLASSIFIED

- (U) Globally, Russian covert political financing schemes utilize a core set of methods:
  - 1) the use of cash, cryptocurrency, electronic funds transfer services, and alternative forms of compensation such as lavish gifts;
  - 2) the movement of these funds and resources through cutouts, including foundations, think tanks, organized crime groups, political consultants, shell companies, and Russian state-owned enterprises and large firms; and
  - 3) the use of Russian Embassy accounts and resources to covertly finance political financing operations.

- (U) For example, in one Asian country, the Russian ambassador provided millions of dollars in cash to a presidential candidate, and in several European countries, Russia has in recent years used false contracts and shell companies to fund particular political parties.

- (U) Some of Russia's covert political financing methods are especially prevalent in certain parts of the world. Alongside the other methods described above, Russia has relied on state-owned enterprises and large firms to move funds covertly across a number of regions including Central America, Asia, the Middle East and North Africa, and on think tanks and foundations that are especially active across Europe.

- (U) For example, as of last year, a Russian oligarch was attempting to use pro-Russian think tanks in Europe to support far-right nationalist parties. In the coming months, Russia may increasingly rely upon its covert influence toolkit, including covert political financing, in Central and South America, Africa, the Middle East, and Asia in an attempt to undermine the efficacy of international sanctions and maintain its influence in these regions amid its ongoing war in Ukraine.

- (U) The United States assesses that the following mitigation steps can make it more difficult for Russia to finance foreign political parties, officials, and candidates covertly:
  - **Sanctions:** Enforce sanctions against or designate known financial enablers of Russian influence activities.
  - **Travel bans:** Reduce the ability of known and especially sanctioned Russian influence actors from traveling in your country.

UNCLASSIFIED

- **Exposure:** Expose individuals who participate in and otherwise enable covert Russian influence activities, including covert political financing operations.
  - **Information sharing:** Coordinate with likeminded democracies to share intelligence, regulatory, and law enforcement information about illicit Russian financial networks and influence proxies.
  - **Foreign investment screening:** Improve foreign investment screening to identify the genuine owners behind overseas purchases.
  - **Campaign finance:** Strengthen domestic investigative and enforcement capabilities with respect to foreign funding of political parties and campaigns.
  - **Foreign agent registration:** Enforce and expand foreign agent registration rules.
  - **Anti-Money Laundering:** Tighten AML regulations, effectively collect beneficiary ownership information and increase transparency in real estate transactions, and scrutinize banks servicing Russian clients.
  - **Expulsions:** Expel and refuse to accredit Russian intelligence officers involved with covert financing operations targeting political processes on Moscow's behalf.
- (U) The United States recognizes that it has additional work to do in pursuing these mitigation steps. Likewise, the United States encourages your government to pursue these mitigation measures to guard against covert political financing, not just by Russia, but also by China and other countries imitating this behavior.
  - (U) The United States welcomes your own information and guidance on Russian covert political financing, an ongoing threat to open political processes and elections to which all democracies, including the United States, are vulnerable.